

בתיאטרון

„מקצועה של גב' ווארן“ ב„הבימה“

ההצגות החדשות ב„הבימה“ מעוררות כמה שאלות רטוריות נושנות: כלום אין ועדת-רפרטואר בתיאטרון? כלום חסר להם יועץ ספרותי? האומנם כה דלה השפעתו של המנהל האמנותי, שסמכויר תיו בלתי מוגבלות?

דומה, תיאטרוננו הלאומי איבד את חוש הזמן. במקרה דגן הוא סמך, כנראה, על ה„פירמה“ — שאו — שלא תאכזב, בדרך כלל, מרבים אנו „ללמוד“ מאומות העולם, שאצלן חוקה עדיין מסורת ההערצה לשנינות פכחנותו של הדראמאטורג המהולל. החולשים על טעמנו בטוחים, כי שומה על הקהל הישראלי להשתלב באינרציה של חיבה נוקשה ומשומרת לזר ששמו הולך לפניו. חובת ההשתלבות בהרגלים וטעמים נכריים נטלה מתיאטרוננו את הזכות לטפח טעם משלנו. בעולם הגדול ממשיכים לאהוב, או לסבול את השיחות הארוכות והמיגיעות של הנפשות הפועלות המתפלספות להנאתן. הקהל נוהג להקשיב להגיון הלב ולפיתולי הנפש של הגיבורים. זהו הרגל של דורות ואין מערערים על כך. ואילו אצלנו תובע הקהל אפתעות. הצופה רואה את עצמו כבקי בהוויות עולם ואינו זקוק לפרשנים ולפיענוח תעלומות הידועות לכל בר בי רב. תמיד נוצר הרושם, כי חיי החולין שלנו עשירים, עמוקים ומגוונים יותר מכל מה שמוצג בימינו על הבמה. משום כך משתוקק הקהל לבידור בלבד; אין הוא מאמין, כי התיאטרון מסוגל להעניק לו יותר מזה.

בזמנו התימר ברנדט שאו לקרוע מסכות. בימים ההם היה הצופה תמים יותר ונעלמו ממנו המון דברים. המחזאי השנון ושופף הפאראדוקסים נתגייס לחשוף את צביעותה של החברה ולהוקיע את מומי המשטר הקיים. בימינו כבר נגלו כל ה„אמריקות“ הללו והפאראדוקסים השאיים המכריים קים העום זהרם. ועל כן נשאר האולם צונן.

מקצועה של גברת ווארן — בעלת בתי בושת — איבד את סמליותו הבראשיתית. את נאום ההתרסה כלפי החברה שדחפה את האשה למקצוע מחפיר זה שמענו ואף חזינו בהדגשה חריפה ומעניינת יותר בהצגת „ביקור הגברת הזקנה“. גורלה של הבת — המשכילה-היפה, המפונקת בזוהר ההכנסות המבישות של אמה — אינו מדהים ביותר ואפילו הנקודה ה„פיקאנטית“ — נתגלה כי ארוסה הוא אחיה — גם זה מצלצל כבדיחה שאבד עליה כלח. הדיאלוג השופע והבוזק של שאו — נשמע כדהוי ומשומש. ואנו עוובים את אולם הצופים תוהים ונבוכים: מה רצתה „הבימה“ ומה יכולים אנו לתבוע ממנה?

דומה כי גם הבמאי (י. כריסטוף) שרוי במבוכה. הוא רצה להציג ויהי מה, ונאחו בשאן. יש להניח כי היה שקוע בעצמו ובמלאכת הבימוי ולא היתה לו שהות להקדיש תשומת-לב כלשהי לשחקנים. בזובו כשרונות לריק, מזגם של השחקנים — הוותיקים והצעירים — היה מכון „הצדה“, לא קלע למטרה. זהרירה חריפאי לא כלאה את נתונה הברוכים, אבל תפקיד הבת היפה, הכובשת לבבות, לא הלם אותה. לא היתה „משכנעת“, לפי המונח המקובל בביקורת שלנו. לא „שכנעו“ גם שאר השחקנים (רודנסקי, קלצ'ין, תמר רובנס, קוטאי). שאנו רגילים להאמין להם ולבטוח בכשרם הבמתי. י. בנאי הבלים יותר מדי את „אפיניותו“. הוא בלט יותר מיציר דמיונו של שאו, שחל „לשכנע“ אותנו.

שוב מגיעים אנו למסקנה המטרידה: תפקידו של „הילד האנדרסני“ תם ונשלם. סודו של המלך ידוע בפרהסיה ויעוודו של התיאטרון והבמה הישראלית בפרט — לרמוז לנו כיצד „להלביש“ את „המלך הערום“. אם במותינו לא יסגלו לעצמן אמת אקטואלית זו אין להימנע מכלשונות בדוקים. אף לא יקשה להפוך את הצגת שאו לשואה תיאטרונית.